Pakhtoonkhwa پښتونخوا

دپښتنو ټولنيز ولسوليز ګوند خپرونه

١١ مه ګڼه ١٩٩٢ کال

Jahrgang./Vol.:1992 /6 Nummer/No.: 11

PASCHTUNCHWA / PASHTOONKHWA

ORGAN DER SOZIALDEMOKRATISCHEN PARTEI DER PASCHTUNEN

ORGAN OF THE PASHTOONS SOCIAL DEMOCRATIC PARTY (PSDP)

www.pashtoonkhwa.com

pashtoonkhwa@gmail.com

psdp@gmx.net

V. I. S.P. / RESPONSSIBLE FOR CONTENTS:

DR. KABIR STORI

Richardstr.5

5047 WESSELING GERMANY

Editorial Board/Redaktion

ALI KHAN MASEED

HIDAYAT BANGASH

MUBARIZ SAPI

GULGHUTAI KUNARAI

AZIZ SARSHAR

پښتونخوا

د پښتنو د ټولنيز اولسوليز گوند خپرونه

ټوک ۶ گڼه ۱۱

نومبر ۱۹۹۲

JAHRG./VOL 1992/6 Nr./No 11

PASCHTOONCHWA

PASHTOONKHWA

ORGAN DER SOZIALDEMOKRATISCHEN PARTEI DER PASCHTUNEN

ORGAN OF THE PASHTOONS SOCIAL DEMOCRATIC PARTY

PSDP

ليکوال او سرليکونه

مخ

ستوری د پښتنو ملي غورځنګونه	۱
د پښتنو د ټولنيز اولسوليز گوند بنسټيزه (منشور)	۴
پېژندګلوي	۴
ښځې ارزښتونه	۴
مرکز او فعاليت	۶
غړيتوب	۶
جرګې	۶
ټاکنې	۷
ګوندي محکمه	۷
دندې، حقوق او مسوولیتونه	۸
خپرونې	۹
بيرغ	۹
د باچاخان جايزه	۹

خپرونکی: د پښتنو ټولنيز اولسوليز گوند
پښتونخوا / افغانستان

HERAUSGEBER: SOZIALDEMOKRATISCHE PARTEI DER PASCHTUNEN
PASCHTOONCHWA / AFGHANISTAN

PUBLISHER: PASHTOONS SOCIAL DEMOCRATIC PARTY
PASHTOONKHWA / AFGHANISTAN

ذمه وار: د وکتور کبير ستوري
V. I. S. P.:
RESPONSSIBLE FOR CONTENTS:
DR. KABIR STORI
Richard Str. 5
5047 Wesseling
Germany
Tel. (02236) 83463

د خبروني جرگه
REDAKTION
EDITORS BOARD

ALI KHAN MAHSOOD — عليخان محسود
HIDAYAT BANGASH — هدايت بنگش
MUBARIZ SAPI — مبارز ساپی
GUL GHUTAI KUNARAI — گل غوټۍ کونړۍ
AZIZ SARSHAR — عزيز سرشار

لیکوال او سرلیکونه

	مخ
کورنی دود	۹
په بنسټیزه کې تغیر او بدلون	۹
S. H. یاور	
دسترگو لید لی حال	۱۰
عزیزالرحمن سرشار	
غزل	۱۰
هدایت الله بنگښ (خبریال)	
نوې دزې	۱۶
ایمل خان «ستوری»	
په کښې د افغانانو یوې درنې غونډې ته	
د خان (الا) محمد افضل خان دوبیا لسندیز	۲۱
ډاکټر دکووال حضرت رسول	
افغانستان دحساسی تاریخي مرحلې په درشل کې	۲۴
غلام نبی سنجی	
ترانـــه	۲۹
محمد اجان «یار»	
سنگې او ژوند	۳۰
گل محمد کوسټی	
دژوند هیـلی	۳۲

د پښتنو ملي غورځنګونه

ستوری

پښتانه د نړۍ په لرغونو قامونو کې شمېرل کېږي چه د اوږد تاریخ او بډایې کلتور خاوندان دي. ددې قام په خاوره کې ډیر قامي غورځنګونه زېږیدلي دي په ۱۶۷۰ کال کې د ملک اودل او ملک حمزه په مشرۍ د بُست په وادۍ کې د مغلو په مقابل کې قامي نهضت راپورته شو. وروسته بیا د همدې سيمې نه د میرویس نیکه په مشرۍ په ۱۷۰۹ ع کال د ایرانیانو په مقابل کې قامي آزادي غوښتونکې غورځنګ راپورته شو او خپل قامي دولت یا شتیتیې جوړکړ چه وروسته بیا په ۱۷۴۷ ع کال کې د احمدشاه بابا لخوا د افغانستان په نامه ونومول شو.

همدغسې د پېښاور سیمه هم د قامي ازادي غوښتونکو غورځنګونو نه خالي نه وه ددې سیمې نه د مغلو په مقابل کې د بایزید په مشرۍ چه طرفدارانو ئې ورته پیر روښان او مخالفینو ئې ورته پیر تاریک وایو قامي ازادي غوښتونکې غورځنګ راپورته شو. وروسته د پیر روښان نه بیا خوشحال خان خټک ۱۶۹۹ ع کال کې په قامي مبارزه پیل وکړ چې مهمې جګړې د تاتړې، دوبې، نوښار او ګنداب جګړه ده چه ایمل خان یکې هم برخه دړلوده.

بیا وروسته چه انګریزان راغلل نو د باچاخان (فخر افغان) په مشرۍ په ۱۹۲۹ ع کال کې د سور پوښو په نوم قامي ازادي غوښتونکې غورځنګ راپورته شو چه انګریزي ښکیلاک ئې د هند د نیمې وچې نه وتلو ته مجبورکړ. داچې پښتون قام تر ټولو زیات مقاومت د ښکیلاګرو په مقابل کې ښودلی دی نو ښکیلاګرو پوی هم دراته ګوزارونه کړیدي انګریزانو پښتانه په دوه برخو وویشل چه یوه برخه ئې د خپلې ادارې لاندې راوستله (رعیت) او بله برخه کې ئې د خپل نمایندۀ پواسطه کار کاوه (قبایل) او دریمه برخه کې ئې یوازې سیاسي علاقه لرله (افغانستان) -

همدغه شان کله چې روسي ښکیلاګر د پښتو خاورې ته خپلې پښې راوړې کړې نو تر ټولو دراته ګوزارونه ئې په پښتو وکړه.

خپل بریچي ببرک کارمل ئې راوست نورمحمد تره کی او حفیظ الله امین ئې ووژل اود پښتې ارزښتونو د له منځه وړلو پسې شو ډګوند ورځپاڼه چه د ثور انقلاب نومیده د پښتو نه په فارسي واړوله او زیات شمیر پښتو کتابونه او د افغانستان د راډیو په ارشیفا کې پښتو سندرې دمنځه یوړې حتی د رحمان بابا او خوشحال خان لیکې ئې په فارسي کړې سربېره پردې ئې د قومي او ژبني تفارونو د راژوندي کولو هلې ځلې پیل کړې او په دې توګه ئې د افغانستان د تجزیه کولو پلان پلي کړ چه د غې د روسیانو په مقابل کې د پښتو مقاومت نور هم تیزکړ او روسیان مجبوره شو چه کارمل بیرته مسکو ته بوځې او د څه مودې د پاره ډاکټر نجیب الله راوستې کړي خو په حقیقت کې خبوه زړه په زړه وه او ډاکټر نجیب الله ډیر واک نه وو ددې واقعیت ثبوت په دې کې پروت دی کله چې د خلق ډګوند نوم دوطن ګوند په نوم بد لیده کارمل په مسکو کې وو خو وطن ډګوند د مرکزي کمیټې غړی وو بالاخره کارمل ئې بیرته کابل ته راولیږه، لاڅه موده وروسته ئې د خپلو ملګرو سره کودتا وکړه او د ملګو ملتو د مؤسستي پلان ئې چې د عملي پړاو ته نژدې شوی وو شنډ کړ.

د کابل په یوې برخې باندې د رباني د دلي په جامه کې د کارمل حاکمیت د همدغه کودتا سیلسله ده چې لو ټماری، وژنه او د انساني حقوقو تیری کونه ئې ورځنی اجندا ده چې د ښځو د حقوقو تلفوول، د انسانانو بې د محکمې بنکاره اعدامول د کتابونو سیزل او د ملي شتمنیو لوټ کول او مزارته انتقالول ئې روښانه مثالونه دي. د رباني د جنایتکارې دلې لاسونه چه پېښاور کې وه هم د پښتنو په وینو سره وو چې زموږ ډګوند د مخکښ غړي عبد الباقي خان شریفي او کڼ شمیر نور وطنپالو نکي ځوانان وژلي دي.

تر هغو چې دغه جنایتکاران د کابل په یوه برخه کې حاکمیت لري، مرکزي حکومت او امن منځ ته راتلای نه شي.

د امن او سولې د ټینګښت او منځ ته راتګ د پاره پکار ده چې دغه د جګړې جنایتکاران محاکمه او په سزا ورسیږي او بیدې توګه د ازادو انتخاباتو او ټاکنې د پاره شرایط برابر شي چې ټول ګوندونه او دلې پکې برخه واخلي او قانوني حکومت منځ ته راشي. د یادولو وړ ده چه تجزیه غوښتونکي جنایتکاران په افغانستان کې میشته لږه کې د پښتنو په مقابل کې راپاروي چه ګواکې ستاسو حقوق ئې خوړلي دي. خو د پښتون قام چې په افغانستان کې مشوروراو په سلو کې د ۷۵ نه زیات دیره کې جوړوي میشته دورونو قامونو ازبک، تاجک، هزاره، ترکمنو او نورو لږه کیو حقوق ندي خوړلي بلکه تاجکو هم د پښتنو هم د هزاره، ازبک، ترکمن او نورو لږه کیو حقوق په ډیر مکراو سپین سترګی سره د پښتو لاندې کړي دي. په افغانستان کې د میشته ورونو قامونو د حقوقو د تضمین او هوسائي لپاره یو فدرالي سیستم پکار دی چې دولسوالۍ او دموکراسي بنسټ جوړي په داسې حال کې چې سنتراليزم یا مرکزي سیستم د دیکتاتوري سره تړلی دی. یوازې یوه فدرالي سیستم کې په افغانستان کې د ورونو قومونو حقوق خوندي کیدی شي چې په سیاسي، ټولنیز، کلتوري او اقتصادي ژوند کې د خپل نفوذ سره سم برخه واخلي. دا یو واقعیت دی چې د لږه کیو ورونو قومونو په نیزه بیا کلتوري حقوق په افغانستان کې د دوا کمنو له خوا د پښتو لاندې شویدي خو دا وکمن که نژادي پښتانه وو کلتوري پښتانه نه وو. او تاجکي کلتور ئې خپل کړی وو حال داچې د ملت یا قام اصطلاح (اصطلاح) یوه کلتوري اصطلاح ده او کومه نژادي اصطلاح نده که نه نو اوس به د دنیا په نوم یو ملت موجود وی.

د پښتنو ټولنیزو او لسولیز ګوند

بنسټیزه (منشور)

بنسټ ګوري:

د پښتنو ټولنیزا ولسولیز ګوند د ټولو پښتنو یووالی او خپلواکي (ازادي) ګوند دے چې د یوے دا سے ټولنې د جوړولو هڅه کوي چې هر څوک پکښې بختیار او د انسانانو ترمنځ مشخصې شتون ډیرکوي او د انسانانو ترمنځ مشخصې د ټولنې په سیاسي، اقتصادي او کلتوري ژوند کښې برخه ولري.

پښتونولي، ټولنولي او ولسولي د پښتنو ټولنیزا ولسي ګوند بنسټ او بنادا و جوړوي.

پښتونولي او ټولنولي د ا ولسولي یو اسخت پېچلي څوکي دي د یو بل بوره تړلي او نښلیدونکې دي. پښتونولي بې ولسي ټولنولي کښې او ولسي ټولنولي بې پښتونولۍ بې ارزښته وي.

ازادي عدالت (انصاف) او ورورولي د پښتنې ټولنیزې او لسولۍ نوښتي دي. له دي کبله پښتانه ټولنیز او لسولي او ل هره ول اصروولي (د کاتورو) مطلقه ټولواکۍ او ګوند پرحاکمیت نفي چې د انسانانو ازادۍ او حقوق د مشخص دي.

بنسټي ارزښتونه:

۱) د پښتنو او پښتونولي وطن پښتونخوا وېش سوله په منظر کښې اچولے دے. د سولي د ژغورلو او بیا ترې ټولو پښتنو لاسو او د پښتون د خپل خپلواک هیواد (ښت/ دولت) پښتونخوا جوړونه د پښتو د ټولنیزا ولسولیز ګوند ترهر څه مخه ترټولو ستره دنده او ښتنې نرېتمه ده.

۲) د پښتونخواه هیواد (ښت/ دولت) وا ښ بعدا ولسیه لا مرکزي وي. د دغه د بار مېکاردي چې پښتونخوا د پښتنو اولسي ویش، جغرافیائي او اداري اساسانو له مخې په سیمو (سوبو/ ایالتونو) او ویشل شي او هرسیمه یا پټو بیا ولسوالیو (ضلعو) او اولسوالیو (تحصیلونو) ویشل شوي وي.

هر سیمه (سوبه/ ایالت) به خپله سیمه ایزه جرګه (سوبائی/ ایالتي جرګه) او سرسربره دي سره د پښتونخوا یوه ملي جرګه (قومي جرګه) او یله د مشرانو جرګه (سینټ) وي.

د سیمے (سوبائی/ ایالتي) جرګه د خپلو غړو له د سمې (سوبائی/ ایالتي) حکومتونه او ملي جرګه (قومي جرګه) به د خپلو غړو څخه مرکزي حکومت ټاکي. د مشرانو جرګه (سینټ) به د سیمو (سوبو/ ایالتونو) د حکومتونو مشرانو او د هرے سیمے (سوبے/ ایالت) د وګړو په حساب د سیده وټاکل شوونما ینده ګانو جوړه شوي وي. د ملي (قومي) او سیمه ایزو (سوبائی/ ایالتي) جرګو به پریکړو په غور ټولو ا وجمهوریت سره ټوسو یا وتا ښید د پارلیمنټ لوبه جرګه ګرانواري.

د ملي (قومي) او سیمه ایزو (سوبائی/ ایالتي) جرګو غړي په سلو کښې اتیا (۸۰) د ولسوالیو (تحصیلونو) په حساب د اولسوالیو (تحصیلونو) د وګړو له خوا به سیده ټوکه د ازادي ټاکنے دلارے او په سلو کښې شل (۲۰) د هغه ګوندونو لا رے چې په سلو کښې پنځه (۵) رائي ګټلي وي په غیر سیده توګه ټاکل کیږي.

د پښتونخوا هرا وسیده وګړے چې عمر ئې د اتلس (۱۸) کلونو ختم شوي دے او (۲) ووټونو حق لري چې یو به ګوند او بل به ئې ټنه بد ټورو ئي خوخپله د ملي (قومي)

او سیمه ایزو (سوبائی/ ایالتي) جرګو باره هغه کسان ټاکل به شي چې عمرئې د د یرشو (۳۰) کلونو څخه کم نه وي.

۳) د پښتونو ټولنیزا ولسولیز ګوند د خپل مقدس دین اسلام د پرستنے او شکیت د پاره هلے ځلے کوي او د نورو دینونو عقید و ته په درنه سترګه ګوري.

۴) ژبه او کلتور د یو وطن په بنا دي ئې شي مخپول لوبوي. له دے امله پښتونو ټولنیزا ولسولیز ګوند د خپلے ژبے او کلتور د پرمختګ خپله بنسټي دنده ګڼي او غواړي چې د هیواد (ښت/ دولت) د رسمي ژبه توګه (قانون جوړونه، اجرائیه او عدلیه) د پښتونولي په بنسټ لا رد وي او د پښتنو جرګو پریکړے رسمي څوړ پیدا ئي ټوکي.

۵) د ټولید وسائلو خصوصي ملکیت ژغورلوا وتوپه ټولو حق لري څو چې عاد لانه ټولنیز نظم منځته ونه ښي.

د اقتصاد او خصوصي ملکیت د اسے توپه ټول پیاړ د ی چې د یوے خوا د کارنا یو نصیدا شي او د بلے خوا وطن صنعتي وګر نې خوصنعت به په ټول وطن کښې خور او روی او مرکزي سیمے لري.

۶) هر هغه محور دے چې هیواد (ښت/ دولت) ته د خپل عایدات په اندازه محصول ورکړي.

۷) کاري پښتونخواه هرا وسیده پنګی حق دے او هیواد (ښت/ دولت) د خپل وس سره سم د کار پیدا ټولو زموارۍ په غاړه لري. هغه خاته چې کار نه پیدا کیږي او یاد کار ټولوټوان نلري د هیواد (ښت/ دولت) له خواد وړه مرستې سره شیز دي ګډارمیکے وټري.

۸) د پښتونو ټولنیز اولسولیز ګوند د انسانانو ژوند او انساني درناونه ترهر شرعیات ارزښت ورکوي او غواړي چې ټول انسانان مساوي حق ولري او هیڅوک د مرګ په جزا محکوم نه شي او هم په غیر انساني توګه جسماني او سازایل (نفس/ روحي) ونه څوروول شي.

۹) ټولنیزا اساس او د ژوندانه د هر ډول شرائطو شمول او به شره بیا د انسانانو د لوږنو ارتباو بوره ټول د پښتو د ټولنیزا ولسي ګوند نوښته ده.

۱۰) یو هغه د پښتونخواه هرا وسیده وګړي بنیادي حق دے او په معیاري پښتو ژبه به وي. بو هغه باید هغه وي چې د هغه امکان ورکړي چې خپل استعداد ټیمي د لوړ هغه څخه ووړي.

پهیوهنه کښې د یوه باطرنه مسلکي ښوونځي ورز مرځه ته پیارد هغه چې د یو خواد مسلکي زد مکیے یوا سځه وطن آباد یدلے شي او د بلې خوا هر یوه پخپلو پښتو ودریدلی شي. د لسم ټولګي پورے زده کړه جبري ده او جاري د مرکزي حکومت نارمه دي.

یوهنیزه څیړنه باید هغه چې د مرکزي حکومت له خوا تمیل شي او ښیتی ئې د هواسو پهغدمت او د ټولنے یهود مکښي را وستل شي.

۱۱) د نظریو مظاهرو جلسو او انتصاب ازادي بې د رنګ، نسل، ښځي او نرد امتیاز څخه پښتني ټولنیزا ولسولي بنسټي نوښته ده.

۱۲) خبروني، مطبوعات، راډیو، تلویزیون او طلوعتو عامه دنده اجراکوي. د دوی باید د دي په اړه انعاو ټاپیلی توګه د پښتني د ود او دستور سره سم په څرګنده کښې معلومات را ټولوي او په خپل مسؤلیت (زموارۍ) څبارۍ ټاکندي.

۱۳) د ګوند وتوا وټولنود جوړولو وفعالیت ازادي د پښتو د ټولنیزا ولسولیز ګوند نوښته او د هیواد (ښت/ دولت) بنسټي دنده ده. خو رسمي ګوندونه هله کیلے ګډلے شي چې د پښتونخواد سیمه ایزو (سوبائی/ ایالتي) یا ملي جرګه (قومي جرګے) په ټاکنو کښې په سلو کښې پنځه (۵) رئیو نه ګټلي وي.

۱۴) د پښتو ټولنیز اولسولیز ګوند د خپلو غړو کسي او نورو علاقو ته د برابرزښت ورکوي له دے امله د خپل ګوند د مختلفو ټولنو لکه د بزګرانو (د هقانانو)، مزدوړانو، کارګرو، ترکا ښانو بنانو (لوهارانو)، قصابانو، موچیانو، نانبایانو، ویبانو، ټولانو، جولاګانو، طبیبانو، حقوق پوهانو، ښوونکو، لیکوالو، پوهیدونکو او نورو د جوړولو هڅه کوي او یوه د «نوان پښتون» په نامه ټولنه غوره ګڼي. دا د ټولنې غړی د ګوند نیالګي دي چې عمرئې د اتلس (۱۸) کلنې کښي د ګوند غړیتوب ترلاسه ټولي شي او د یرش (۳۰) کلنۍ پورې د ټولنے او ګوند غړے پاتي کیدلے شي او د دیرش (۳۰) کلنۍ څخه وروسته بیا بوازې د ګوند غړی دے.

۱۵) د خپل وطن پښتونخوا ازادي دفاع او ساتنه او د یو ګوند وتو دلارے د اولسولیز ټیکونه د پښتنو ټولنیزا ولسولیز ګوند نوښته او د پښتنو دنده ده.

وسله وال پوځ او لسکرے خاصتا د ملي جرګي د کنټرول او حکومت د لاس لاندې وي.

۱۶) د پښتونو ټولنیزا ولسولیز ګوند د نړۍ د ټولو ټولنیزو اولسي ګوندونو د لوټولنو حکومتونو او غلکو سره د نږدے اړیکو هڅه کوي.

۱۷) د پښتو ټولنیزا ولسولیز ګوند د ملګرو ملتونو د موسے (اقوام متحده) د منشور او انساني حقوقو د اعلامیے او د ټولو ولسونو د خود ارادیت او خپلواکۍ د حق دفاع وملاتړ کوي او استعماریه ګټه سره څندي.

۱۸) د پښتنو ټولنیز اولسولیز ګوند د نورو ورونو قومونو سره د ازاد خود ارادیت د لارے د پښتونخوا اتحادي جمهوریت (فدرالي جمهوریت) جوړول غواړي.

ګوندي جوړښت (تشکیلات/ تنظیمي بنسه)

<u>مرکزا وفعالیت</u>: د پښتو د ټولنیزا ولسولیز ګوند لوی مرکز به پښتونخوا کښې دے او د ټولے پښتونخوا هر ګوټ ګوټ کښې د کلي، د لے، ټپلے او هرے کار او فعالیت ټول چې یوه د له د دوو (۲) بازیانو د لکو او یوه ټپله د دوو (۲) بازیانو د لو او یوه سره د دوو (۲) بازیانو ټپلو څخه جوړه شویده.

سربیره پر دے د پښتونخوا به دننه او بهر کښې یوشمیر مسلکي او د علاقو ټولنې لري او به ملکرو بهرنیو هیوادو کښې د ګوند او یا د خپلو غړو ټولنو به نامه دفترونه لري.

<u>غړیتوب</u>: هر څوک چې عمرئې د اتلسو (۱۸) کلونو ختم شوی او به پښتو ژبه خبري کوي او د پښتنو د ټولنیزا ولسولیز ګوند بنسټیزه (منشور) ومني او به یوه وخت (عین وخت) کښې د بل ګوند او یا مخالفې ټولنې غړے نه وي کولے شي چې د دلګے مشرته د غړیتوب غوښتلیک ورکړي او د ګوند د دوو (۲) غړو په سپارښت د ګوند د مرکزي جرګے د مربوطه څانګے له خوا به غړیتوب منل کیدلے شي. دا چې کوم ټولنې د ګوند مخالفې دي د مرکزي جرګے د پریکړے پورې اړه لري.

<u>جرګې</u>: د پښتو ټولنیزا ولسولیز ګوند اته (۸) جرګې لري چې پریکړے په هغه وخت کښې رسمي بنسه لري چې نیمائي غړي حاضر وي.

ـ د دلګے جرګه: دا جرګه د دغه دلګے د غړو مشرا او مرستیالانو څخه جوړه شویده.

ـ د دلے جرګه: دا جرګه د دغه دلے د مشر او مرستیالانو او ورسره ترلو دلګو د مشرانو څخه جوړه شویده.

ـ د ټپلے جرګه: دا جرګه د دغه ټپلے د مشر مرستیالانو او وربوری ترلو دلو مشرانو څخه جوړه شویده.

ـ د بیرے جرګه: دا جرګه د دغه بیرے د مشرا مرستیالانو د بیرے د څانګو د مشرانو او غړو او د دغه بیرے پورې د ترلو ټپلو د مشرانو څخه جوړه شویده.

ـ د بیرے ستره جرګه: دا جرګه د دغه بیرے د مشر، مرستیالانو د بیرے د څانګو د مشرانو او غړو او د دغه بیرے د دلو، ټپلو، د جرګو د غړو او د هر دلګے او ټولنے د نیغو ټاکل شوو نماینده ګانو څخه جوړه شویده.

ـ مرکزي جرګه: د ګوند د مشر، مرستیالانو او سلاکارانو او د هغه څانګو د مشرانو او غړو څخه جوړه شویده چه شمیر ئې د لوے جرګے له خوا د مختلفو مرکزي چارو د سرته رسولو د پاره د ضرورت سره سم ټاکل شوي وي.

ـ لویه جرګه: دا جرګه د مرکزي جرګې او بیرو د جرګو د غړو څخه جوړه شویده.

ـ د ګوند ستره جرګه: دا جرګه د ګوند د لویے جرګو د غړو، د ټپلو د مشرانو د مرستیالانو او د لویے جرګے د غړو او هر د لګے او ټولنے د نیغو ټاکل شوو نماینده ګانو څخه جوړه شویده. د د لګو او ټولنو د نماینده ګانو شمیر د دغه لګو او ټولنو د غړو شمیر او خرګوالی له مخے د مرکزي جرګے له خوا ټاکل کیږي.

<u>ټاکنے</u>: د دلګے مشر د خپلې دلګے د جرګے، د دلے مشر د خپلې دلے د جرګے او د ټپلے مشر د خپلې ټپلے د جرګے له خوا د دوو (۲) کلونو د پاره ټاکل کیږي او د ضرورت سره سم ټولا ی شي چې د مختلفو چارو د سرته رسولو د پاره د وه (۲) بازیانه مرستیالان د خپلو جرګو په خوښه ونیسي. د بیرے مشر د بیرے د سترے جرګے له خوا د څلورو (۴) کلونو د پاره ټاکل کیږي او بیا د بیرے مشر خپل مرستیالان او د بیرے د مختلفو څانګو مشران او غړي د بیرے سترے جرګے ته ورپیژني او د بیرے د سترے جرګے له خوا ټاکل کیږي.

د بیرے د څانګو او غړو شمیر د ضرورت سره سم د مرکزي جرګے له خوا ټاکل کیږي خو د بیرے د مشر د مرستیالانو شمیر د ضرورت سره سم د بیرے د مشر په خوښه سره دے.

د ګوند مشر د ګوند د سترے جرګے له خوا د پنځو (۵) کلونو د پاره ټاکل کیږي او بیا د ګوند مشر خپل مرستیالان سلاکاران او د ګوند د مرکزي جرګے د اداري، مالي، سیاسي او نورو څانګو مشران او غړي د ګوند سترے جرګے ته ورپیژني او د ګوند د سترے جرګے له خوا ټاکل کیږي.

د مرکزي جرګے د څانګو او غړو شمیر د ضرورت سره سم د لویے جرګے له خوا ټاکل کیږي خو د ګوند د مشر د مرستیالانو او سلاکارانو شمیر د ضرورت سره سم خپله د ګوند د مشر په خوښه دے.

ټاکنه د رایو په قطعي د بره کې سره کیږي. که چیرته یو ازنې ټاکندید په سلوکښې د پنځوسو (۵۰) رایو څخه زیاتې ونګټې نو بیا ټاکنه تکراریږي او کیدے شي هم ونګټه او په مقابل کښې بل ټاکندید نه وي نو بیا د یو ټاکل د پاره ټاکل شوے ګڼل کیږي. د د یرو ټاکندیدانو په حالت کښې که چیرته یو ټاکندید هم په سلو کښې د نیمائي څخه زیاتې رائي ونه ګټي نو بیا ټاکنه تکراریږي او که دا ځیره هم کوم ټاکندید په سلوکښې د نیمائي څخه زیاتې رائي ونه ګټلې نو بیا نسبتي رائي اعتبار لري. د مساوي رایو په حالت کښې څیره (پچه) اچول کیږي.

<u>ګوندي محکمه</u>: که چیرے غړي یا د ګوند دنده لرونکې غړي د ګوند د علاقو په خلاف کار ټوي او د ګوند ټوند ره او اصول نصرا عات کوي یا د نورو ګوندونو او مخالفو ټولنو د پاره فعالیت

شونتو دګوند دمرکزی جرګې دمرستیالانو غاړی له خوا سمه ټاکل شوې او دګوندی دندې او پا مرتبې سره سم دنده ترسره کوي او یا دندې د ټاکلو او وسیل ګڼل شوی شي. دندې ګولې شي چه دګوند مرکزي جرګې ته شکایت وړاندې شي.

خود مرکزي جرګه مربوطه دندې وده. د هرې مشر دخپلې مرجع دستره جرګې د مرکزي جرګې مخې دلویه جرګې او دګوند مشر دګوند دسیه جرګې له خوا انتخاب کېدلې شي.

<u>دندې حقوق او مسئولیتونه:</u> هر غړي دا دندې لري چې دګوند دپرېکړو په عملي کولو او د ګوند دګوند رهبري په مختیا او مستوریتيا شي فعاله برخه واخلي دګوند راز وساتي او وفاداري وړتمونه وشي. هر غړي د خپلې غړیتوب (درګ) دندې لیدو خبر مربوطه مقام ته ورکوي.

هر غړي مجبور دی چه ګوند ته هره میاشت خپله دغړیتوب ونده ورکوي. د ونډې اندازه دګوند دسترې جرګې له خوا ټاکل کېږي.

هر غړی دخپلو مربوطه جرګو په چارو کې د رایې او پیشنهادونو (تجویزونو) حق لري او په پرېکړو کې برخه لرلی شي او ګولی شي چه دخپل ګوند په مسلکي اودعلاقو په ټولنو کې هم غړی شي. هر غړی دخپلې خوښې سره سم دګوند لخه دوتلو لپاره ټوسته کولی شي. دګوند لخه په وتلو او یا وسیل کېدلو ددوی حقوق په ګوند کې دسته هم او هم ټی په ګوندی ټولنو کې غړیتوب پای ته رسېږي.

وتلی او یا وسیل شوي کسان دګوند پاد ګوند دغړو سره دهیڅ ډول اړیکې او هم دګوند درازونو څرګندولو حق نلري او یا یې د مرکزي جرګې د رایې په ډېره لږ سره دګوند غړیتوب شي.

دګوند ستره جرګه دګوند ټولو څخه واکمن مقام دی چې دګوند ټولنیزه ټاکي دګوند غړي.

دنده طرحونکې او نوری جرګې په دګوند دسترې جرګې پرېکړې عملي کوي. دګوند عادي ستره جرګه دګوند دمرکزي جرګې له خوا په هرو پنځو (٥) کلونو کې یو ځل او دضرورت په حالت کې دګوند ناڅاپي ستره جرګه په هر وخت کې دګوند دمرکزي جرګې د رایو په اتفاق او یا دلوبې جرګې د رایو په ډېرو سره راغونډول کېدلی شي.

لویه جرګه په عادي توګه په هرو دوو (٢) کلونو کې دمرکزي جرګې له خوا راغونډول کېږي او دضرورت په حالت کې به هر وخت کې دګوند دمرکزي جرګې درایو په اتفاق سره راغونډول کېدلی شي.

لویه جرګه دپښتونخوا دملي جرګې (قومي جرګې) دټاکنې دمبارزې دپاره تیاری نیسي او دهرو سیاست دګوند دعمومي سیاست سره سمون او دګوند دکړنلارې او دګوند دسترې جرګې دپرېکړو په عملي کولو کې دمرکزي جرګې سره مرسته سرته رسوي او سلا ورکوي.

دهرې ستره جرګه دهرې دجرګې له خوا په کال کې یو ځل دهرې ناڅاپي ستره جرګه دهرې جرګې درایو په اتفاق هر وخت راغونډول کېدلی شي.

مرکزي جرګه دګوند دمشر، دهرې جرګه دهرې دمشر، دتپې جرګه دتپې دمشر، ددلې جرګه دلې دمشر او د لڅې جرګه دلڅې دمشر له خوا دضرورت سره سم راغونډول کېږي.

دلڅې جرګه دخپلې دلې، ددلې جرګه دخپلې تپې او دتپې جرګه دخپلې هرې او دهرې جرګه دهرې سترې جرګې، دهرې ستره جرګه دګوند مرکزي جرګې ته او دګوند مرکزي جرګه او لویه جرګه بیا دګوند سترې جرګې ته مسئولیت (رسه واری) لري.

هره ټیټه جرګه به دخپلې پاسنۍ جرګې پرېکړې

منی. ټیټې جرګې کولی شي چې خپلې پرېکړې او پیشنهادونه (تجویزونه) خپلې پاسنۍ جرګې ته وړاندې کړي. خو د پاسنۍ جرګې پرېکړې به هرو مرو منل کېږي. ټیټې جرګې نه شي کولی چې دخپلو پاسنو جرګو په چارو کې ګوتې ووهي. خو پاسنۍ جرګې کولی شي چې دخپلو ټیټو جرګو په چارو کې لاس ووهي.

ګوند د ټولو شي چه شماته خپل منشور ولري. خو دغه منشور به دګوند دپښتنو سره په تضاد کې نه وي.

دګوند مشر دګوند په دننه او بهر کې دګوند نمایندګي کوي او حقوقي واک لري. سیاسي، اقتصادي کتنو او ژمنو تړونونه دګوند په نامه کولی شي او هم دګوند د مختلفو چارو او پروګرامونو د سرته رسولو دپاره نمایندګان ټاکلی او جرګې ته یې جوړولی شي او هغوی ته واک ورکولی شي. دګوند مشر به ژر د ګوند سترې جرګې ته مسئولیت ځواب لري او هم کولی شي چې مشروعیت دګوند او هم د حکومت او یا هیواد مشروی.

<u>خپرونې:</u> د پښتونخوا ملي عوامي ګوند خپلې خپرونې به پښتو ژبه په پښتونخوا کې کوي او هم به نورو ژبو د پښتونخوا ځانګړې راوباسي.

<u>بیرغ:</u> د پښتنو د ټولنیزا ولسوالیز ګوند بیرغ طلائي رنګ لري چې د ګوند نښه چې د پښتون نښه خوشحال خان بابا قلم او توره ده په هغې دوراسه ځلېږي.

<u>د باچا خان جایزه:</u> د پښتنو ټولنیزا ولسوالیز ګوند د باچاخان په نامه چه زموږ د ژوندي تاریخ او سیاسي رښتیا ده په هرو لسو کلونو کې هغه چاته چې د قام او وطن د خپلواکۍ او ازادۍ په لاره کې ستر خدمتونه کړي وي د باچاخان په نامه جایزه ورکوي. د جایزې د ورکولو چارې دګوند دمرکزي جرګې له خوا ټاکل کېږي.

<u>کورنی دود:</u> د دې پښتنې سره یو کورني دود مل دی چه دا پښتنه پښترون او د ګوند چارې په ښه توګه سمالوي.

<u>پښتنیزه کلي شمېر او بدلون:</u> به د پښتنیزه کلي دګوند دسترې جرګې درایو په دریو برخو (٢/٣) برخو د رایو سره کې سره شمېر او بدلون را تلی شي.

تـل به په لار د میړنـو سره ځـم
یـمـه پښـتـون د پښتنـو سره ځـم
خـوچې راغونډ په یو مرکز ئې نکړم
هـری ټـپی ته د جـرګو سـره ځـم
وائـی اغیار چې د د وژ خ ژبـه د ه
زه بـه جنت لـه د پـښـتو سره ځـم
«حمـزه» سفرکه د اعجاز وي نو هم
زه د پـښـتـون د قـافیلو سره ځـم
«حمـزه شـنواری»

کیکوونکی «S.H. یاور»

دستړکولیدلی حال

د کال ۱۳۴۳ په بیمانۍ کې کوم وخت چه دخلق دموکراتیک ګوند په افغانستان کې لا جوړ شوی نه وو نور محمد «تره کی» د وطن نه بهر یو لنډ غونډی سفر وکړو.
قصه داسې وه: نور محمد «تره کی» دخلق دګوند د جوړېدو په درشل کې خپلو ملګرو ته داسې ولېښنهادونه وکړل او وئې ویل چه د څه تکلیف له علته چه په پښو او ملا کې ئې لري او سخت درد احساسوي لازمه بولي چې د تداوی لپاره غربې آلمان (جرمني) ته لاړ شي که د مرض علاج او تداوی ئې ونه شي او همدا رنګه دوام وکړي نو دی به په راتلوونکي ګوندي سیاسي مبارزاتو کې په ډېره پوره فعاله ګډون ونشي کړي. نو ښه به داوي چه دګوند دتأسیس نه مخوا دتداوی بند او بس وکړی شي. چې ملګرو ئې په ډېره خوشحالۍ دتداوی دپاره دتره کی سفر خارج ته ومانه بالخاصه ببرک کارمل او میراکبر خیبر دنور محمد تره کی روغتیا او سلامتیا دګوند دموفقیت او پرمختګ دپاره مهم او ضروري وګڼله او تره کی ئې لاهم ډېر تشویق کړ چه ژر د غه کار ته اقدام وکړي بیا نو دروغجن پاسپورت دببرک کارمل دنږدې ملګرو پواسطه چې په رسمي دولتي دوائرو کې نوري خوځه درلوده او دنفوذ خاوندان ول ژر تر ژره لاسته شه چې اوس نو تره کی تیار شي چې دتداوی په غرض خارج ته سفر وکړي مګر نور محمد تره کی خپلې میرمنې ته هم دخپل محلي ولسوالۍ ناوی نه پاسپورت کړی وه چه پدې باره کې ئې خپلو ملګرو ته ویلي نه وو دتګ په وخت کې ئې ملګرو ته داسي وویل چه خارج ته زما د تګ موضوع دې ډېره افشاء نه شي او دمخه بې په وخت کې هم ماته مه راځئ. د تلو ورځ ئې هم پټه وساتله. ببرک کارمل هم دنور محمد تره کی پدې سفر کې چې غربې آلمان ته لاړ شي خان سره پلان نه درلودل چه بیا به نور محمد تره کی چه په راتلوونکي کې

دده یو اځیني سیاسي ګوندي رقیب وي ګوندي ملګرو او نورو ته د غربیانو اجنټ معرفي کړي نو ځکه ئې په ډېره چټکۍ د تره کی د سفر کاروبار اماده او برابر کړ مګر تره کی هم په ډېره آرامه او هوښیارتیا نو د سفر بند او بس وکړ د طیارې په ذریعه ئې خپل سفر د شوروي اتحاد په لور شروع کړ او کله چه د تاشکند هوائي ډګر ته ورسېد د ازبکستان د جمهوریت د نیکوالو د ټولنې د میلمه پال هیئت لخوا ورته هرکلی ووېل شو نور محمد تره کی او د هغه میرمن رسماً د شوروي دولتي مقاماتو لخوا ومانزل شول د ازبکستان په جمهوریت کې او بیا ورپسې د شوروي لنډ جمهوریتونو ته بوتلل شول او د قدر ور پالنې ئې وشوه دلته پ... نستان کې ببرک کارمل پوه شو چې تره کی سره پدې سفر کې د هغه میرمن هم ګډون درلود چه تره کی دا خبره دوی ته نه وه کړې ببرک کارمل ددې وضعې نه ډېر په تشویش کې وه، نور محمد تره کی تخمین یوه میاشت پس وطن ته راغی او دخپل سفر ګذارشات او جریانات ئې د یوه ګذارش په توګه خپلو ګوندي ملګرو ته بیان کړ معلومه شوه چه دده د سفر مقصد شوروي اتحاد وو نه غربې جرمني چه دې قضیې د تره کی موقف دګوندي ملګرو په منځ کې لوړ کړه او د ببرک طرح شوی پلان ئې بې نتیجې کړ نو ببرک کارمل مجبوراً د تره کی اطاعت ته غاړه کینبوده او نور محمد تره کی په افغانستان کې د مترقي جریانانو د رهبر په حیث د شوروي اتحاد دګوندي مقاماتو لخوا وپېژندل شوی دی نور محمد تره کی هم داسې ښودل چې یوازې خوک زه یم چې د مترقي جریان د رهبرۍ مستحق یم، ببرک کارمل هم دیوه ماده امسان د دعې واقعې په لټه کې شو تر څو ځانته معلومه کړي چه څنګه تره کی د شوروي اتحاد مقاماتو اعتماد تر لاسه کړ.
ببرک په سلطنتي دربار کې ډېر ښه دوستان لکه سردار محمد داؤد او سردار نور احمد اعتمادي او نور درلودل او دهغوی په خصوصي پارټیو او دعوتو کې ئې هر وخت ګډون چه داسې پارټیو کې د شوروي د سفارت دعالي رتبه مامورینو او کله کله سفیر هم راتله چې بیا ببرک د سردار محمد داؤد لخوا د شوروي سفیر ته چه (انتونوف) نومیده ور معرفي شو ببرک کارمل په یوه مناسب

وخت کې د نورمحمد تره کي په باره کې چې د شوروي اتحاد ته میلمه شوی او په
هغه باندې شوروي څومره اعتماد کوي پښتنه وکړه. البته سردار محمد داؤد
هم ددې خبرې د معلومولو لېوال وه. د شوروي سفیر چې یو ډیر تجربه کار
سیاسي سفیر وو او په عین زمان کې پوښتنه دا بیا عمومي حالات هم داسې وه
چې د افغانستان په باره کې د مسکو په رهبري مقاماتو کې یو څه پلانونه
طرحه شوي وه طبعاً ددغو اغراضو د اجرا دپاره ډیر ښه مناسب ځای
سردار محمد داؤد او د هغه ملګري کارمل وو سردار محمد داؤد اوس اوس په خپل
کور کې ناست وه خو ببرک کارمل د خلق دموکراتیک ګوند د عمومي منشي معاون
او د ګوند نطاق وه. سفیر ته مناسبه زمینه برابره شوه سردار داؤد
او ببرک ته ئې د تره کي په باره کې ووېل چې شوروي اتحاد لا تراوسه په —
افغانستان کې څوک د مترقي جریان د رهبر په حیث نه پیژني او تراوسه
په افغانستان کې داسې انسان چې د دغه اعتماد وړ وي مونږ ته معلوم
نه دی. نورمحمد تره کي د یوه لیکوال په توګه شوروي اتحاد ته سفر کړی
او هلته د مطبوعاتي حلقو لخوا د میلمه په حیث منل شوی هر یو لیکوال
چې د مترقي آثارو لیکنې ئې کړي وي او شوروي اتحاد ته لاړ شي
د مطبوعاتي اتحادیو میلمه کیدای شي چې په شوروي اتحاد کې پدې باره کې
رسمي مقررات موجود دي. او تره کي هم د دغه مقرراتو څخه استفاده
کړیده د مطبوعاتو خانګو میلمه وه نه د ګوندي مقاماتو لخوا. پدې
ترتیب ببرک کارمل د شوروي سفیر لخوا پوه شو او سفیر ته هم ببرک کارمل
د خپلو مقاصدو د پرمخ بیولو په باره کې ښه مناسب سړی وه. ځکه له
یوې خوا ببرک کارمل د سردار محمد داؤد منل شوی ملګری او په لوړو درباري
مقاماتو کې ښه بلد وو او له بلې خوا په اجتماعي ټولنو کې د خلق دموکراتیک ګوند
د منشي مرستیال او د سیاسي بیرو غړی او د کابل د ښار د روښنفکرانو په
منځ کې ئې ملګري او دوستان درلودل خو شوروي سفیر ببرک کارمل ته خپله
ښه ډیره خوښه کړه او ډیر ښه ئې پوه کړ چې شوروي مقاماتو اعتماد تر
لاسه کړي پس له هغې نه ببرک د خپلو ملګرو سره مشوره وکړه او پدې
لټه کې شو چې نورمحمد تره کي نه ځان ګوښه کړي د ګوند په اعضاوو کې

ئې مرکسیون جوړ کړ چې بیائې په ۱۳۴۶ کال کې انشعاب په ګوند کې را ووست
او د خلق دموکراتیک ګوند ئې ټوټې ټوټې کړ او د شوروي اتحاد د عالي مقاماتو
د اعتماد د لاسته راوړلو په هڅه کې د (ک، جي، بي) غړیتوب
ئې تر لاسه کړ. د ببرک کارمل د کې جي بي د غړیتوب په باره کې ډیر
شواهد شته خو زه به د یو روسي افسر وینا وې د لته بیان کړم:
یو روسي افسر چې د (K.G.B) غړی وه په ایران کې مېشته سفارت
کې ئې ماموریت درلود چې په کال ۱۹۸۲ کې په لندن کې سیاسي پناه غوښتونکی
شو هغه د عقرب د میاشتې په ۲۵ او ۲۶ مه نیټه چې د نومبر د میاشتې
د ۱۶ او ۱۷ م سره سمون خوري په هغو مصاحبو کې چې بي، بي، سي
او د امریکې غږ راډیو سره کړي دي او په پوړتنیو تاریخو کې نشر شوي
د ببرک کارمل غړیتوب ئې د کا، جي، بي په عضویت څرګند کړ. دا انشعاب
په افغانستان کې د ډیرو خلکو او ډیرنی او ځان یو دوست تره کي
ثبت کړی کسټ هم شته.
کله چې نورمحمد تره کي د افغانستان د دولتي قدرت په اس کې درلود د خپل
ژوندون د حالاتو په بیان کې دغې موضوع ته هم اشاره کړې وه چې
ګواکې دده پخوا لا ډی نه یو سفر شوروي اتحاد ته کړی وو او هلته
ئې شاندار هرکلی شوی وو (یعنې پخوا له دغې زماني څخه چې دی قدرت په
لاس کې لري او د افغانستان جمهور رئیس دی.) چې بیا د تره کي دا وینا
د کابل ټایمز او د کابل په نورو مشهور اخبارونو کې نشر شوه. د حیرانتیا
خبره خو دا ده چې بیا هغه نشریات د شوروي د سفارت په تقاضا او
فشار خپله د تره کي د حکومت په امر او هدایت واپس صادر شول او
چاپ شوي اخبارونه هم ټول شول. په هاغه وخت کې د کابل ټایمز
یوه مسلکي غړي داسې ویلي وو:
((دغه عبارات چې د تره کي د پخواني مسافرت په وخت کې په شوروي
اتحاد کې د هغه ټو د هرکلي شوی وو د شوروي سفیر د فشار او تقاضا
له مخې د نشر نه وو ویستل شو.)) پدې باره کې نور شواهد هم شته
د شوروي اتحاد دولت د ((۱۹۵۰)) کال راپدې خوا له هغو عواملو
او ستونزو له کبله چې د دوهم عمومي جنګ له امله سربیره د داخلي

اقتصادي کمزورئ او نورو عواملو په وجه ورپسې غاړه وه د شوروي اروپائي
هغو مملکتونو مشکلات او ستونزې هم وربانې وې چې د عمومي جنګ په
پای کې د شوروي اتحاد تر تسلط لاندې راغلي وې چې له هر څه د مخه
شوروي اتحاد ته مهمې او حیاتي وې په داسې شرایطو کې شوروي اتحاد
نشوای کولای چې له یوې خوا د عمومي جنګ د ختمیدو سره سم د نړیوالو
سره په سوړ جنګ کې راګیر شوی مبارزاتو ته دوام ورکړي او له بلې
خوا د خپلې ایډیالوژۍ د خپرولو په هڅه کې شي او خپله ایډیالوژي
ئې ګاونډي مملکتو ته لکه افغانستان چې وګړي ئې د انګریزي ښکیلاک غږ
استعمار د سیوري لاندې په ډیرو بدو ورځو او بې علمۍ په تیارو کې ښې
ورځې تیرولې خپره کړي ځکه افغانستان په هغه زمانه کې شوروي اتحاد
ته نه کتبه رسوی شوه او نه تاوان خو پس د کال ۱۳۴۲ چې ۱۹۶۳ سره سمون
خوري په افغانستان کې د حکومتونو شکلونه یو څه لږ ډیر بدل شوي
او تغیرونه ئې ومونده او داسې ګمان کیده چې آینده یا راتلونکي حکومتونه به یو
څه ازادي او دموکراسي خلکو ته ورکړي او د افغانستان اولس به هم د
خپلې خوښې حکومتونه جوړ کړي لو ځکه شوروي اتحاد پدې لټه
کې شو چې په افغانستان کې د خپلو مقاصدو د پرمخ بیولو په غرض
یو مطمئن ځای ولري لو د شوروي اتحاد د مسؤولینو او د رهبري په وړاندې
ببرک کارمل یو مناسب او باعتماده شخص وو چې په لومړي سر کې ئې هغه
ته د سردار محمد داؤد په ځنګ کې ورته ورکړه او بیائې مستقیماً په قدرت
ورساوه چې بیا ولیدل شو او څرګنده شوه چې ځکه ببرک کارمل او
د هغه پرچمیان ملګري په اول سر کې د سردار داؤد تر شا وخوا را
ټول شول او بیا ځکه ئې د ټول افغانستان واکې هغوی ته ورکړي
خو ببرک کارمل پدا ټولو سترګې پټوي دده خپله دا غلطه ادعا د کال
۱۹۹۱ د جولای په میاشت کې د فرانسپرس خبریال ته کړي ویلي
وو چې روسي سرې قواوې ما افغانستان ته نه دي راغوښتي بلکه دا
لښکرې سردار محمد داؤد او بیا تره کي او امین راغوښتي دي خو دا هم

چاته څرګنده ده چې دا درې واړه یعنې سردار محمد داؤد، نورمحمد تره کي
او حفیظ الله امین ګور سره د روسانو لخوا ووژل شول او دی تراوسه
ژوندی ګرځي ببرک کارمل دا اوس هم د باندني قدرتونو په خدمت
کې مصروف دی کوشش کوي چې افغانستان تجزیه کړي او دده دا —
خائنانه عمل د هغو د ستاینو نه ښه څرګندیږي چې د دوستم او
نورو ائتلاف د ببرک د ډلې د جنوالانو په کودتاه کې څرګنده ده
چې د ملګرو ملتو نوړ د پنځه فقره ایز پلان په مقابل کې اجرا
شول او هغه پلان ئې شنډ کړ چې د افغانستان د خلکو په
ګټه او د افغانستان تمامیت ته هیڅ خطر متوجه نه وو.

غزل

عزیز الرحمن ((سرشار))

خیال مې لټون پسې د چا ووتو
د فکر ګور نه په صحرا ووتو

شفق د زړه پر مزار ډیکر او رشو راته
معصوم په ویر او په ژړا ووتو

خدایه ستي په اسویلو ئې غوارم
چې د زړګي مې مې سلا ووتو

سلګۍ ګواه مې دلیجو په اوښکو
نېکاري په لوري د آشنا ووتو

لا به مې تور په تمال د غم زنګوي
سپیره ګودر ته د لیلا ووتو

تنکۍ د غوټې د امید وژړېدې
په رندو سترګو نابینا ووتو

څو یکي شک د وصل نېکاري راته
چې په سفر د لېنټو مخوا ووتو

په لیمونو سترګو باور د عزیز
څکه محشر لره تنها ووتو

نوې زېرې

خبریال هدایت الله بنگښ،

ګلن :

د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند مشر ډاکټر کبیر ستوري، وویل چې :

د بلاکونو د منځه تګ او د کمونیزم د رنګیدو وروسته د نړۍ په سیاسي تاریخ کې نوی پړاو پیل شویدی. په دې پړاو کې د لویو ځواو ویشل شوي قومونه یو ځای کیږي او خپله قامي آزادي ترلاسه کوي. د بلې خوا د ګډو علایقو په بنسټ د سیمه ایزې تولنې د اولسونو د زیاتې هوساینې او سوکالۍ د پاره جوړیږي. د پښتون قام چې کلتوري، ژبنی، نسلي، جغرافیائي او اقتصادي وحدت ورلاندې دی لا ترا وسه تولنې تولنې پروت دی چې دا د سیمې او نړۍ امن ته لویه خطره پیښه کویده. نو ځکه د پښتنو وحدت او یووالي د وخت غوښتنه ده.

ستوري

د پښتون قام چې ژوند ځواک دیو خپل عنعنوي سیستم پښتونولۍ په واسطه سمبال شویدی کولای شي چې په سیمه کې د یې ثباتۍ مخه ونیسي او د آرامۍ تضمین وکوي.

په سیمه کې د سولې د لا ټینګښت او وکړو د هوساینې د پاره سیمه ایز اتحاد هم په کار دی خو دا اتحاد یوازې د آزادو او خپلواکو اولسونو د تړون په واسطه امکان لري چې دا ځبره د پښتنو د وحدت او یووالي ضرورت لا پسې غښتلی کوي.

د قامونو په منځ کې د ژبات تفاهم او وګړو د سوکالۍ د پاره د آسیائي ملکونو په منځ کې د لوی تولنې یا اتحاد په خاطر د هر پښتون همه دنده او وظیفه ده چې د پښتنو د یووالي، اتفاق او خپلواکۍ د پاره اوچت ګامونه واخلي.

او دریم ئې د فرانکفورت په ښار کې ورانډې شو.

د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند لخوا ښاغلي استاد خیال محمد، شاه ولي، ګلزار عالم، بختیار احمد اُستاد او ځوان ماس خان ته او همدغه شان د پښتونخوا د قومي پارټۍ د نشریاتو سکرتر قیصرخان او د پښتنو د کلتوري تولنې مشر شیرین ګودیوال ته د هغه کلتوري خدمتونو له کبله ئې کړیدي د باچا خان جایزې ورکړې شوې او ښاغلي اُستاد خیال محمد ته د باچاخان د جایزې سربېره د پښتو د موسیقۍ د بابا خطاب د کتې ښهر پښتنو په غوښتنه د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند لخوا ورکړ شو.

پېښاور - ګلن :

د پښتنو د روند مشر خان لالا محمد افضل خان د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند په بلنه د نظریو د بدلون د پاره جرمنی ته راغلی وو د ده هرکلی د فرانکفورت په هوائي ډګر کې د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند د مشر کبیر ستوري د مشرانو د جرګې غړو او کتې ښهر نورو پښتنو لخوا وشو

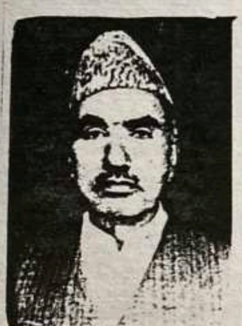

خان لالا محمد افضل خان

خان لالا محمد افضل خان په جرمنی کې د میشته افغاني سیاسي شخصیتونو او په اروپا دیو ښهر میشته سیاسي شخصیتونو سره د سردارهارون په شمول چې د فوا نسي نه ورته راغلي وو لیدنې کتنې وکړې.

د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند د ۱۹۹۲ کال د سپټمبر د میاشتې په ۲۸ نیټه د خان لالا محمد افضل خان په ویاړ یو درنه غونډه جوړه کړې وه چې کتې ښهر کسانو پکې ګډون کړی وو.

خان لالا د آلمان د سوسیال دموکراتیک ګوند د مخکښو سیاست مدارانو او د پارلمان د وکیلانو سره د علاقې ور موضوعګانو په باره کې د نظریو بدلون وکړ.

بُن : د پښتونخوا د صوبې صوبه ئې وزیر ښاغلي فرید طوفان د خپل یو رسمي سفر په ترځ کې د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند د مشر کبیر ستوري او جنرال سکرتري هدایت الله بنګښ سره د حالاتو په باره کې د نظر بدلون وکړ.

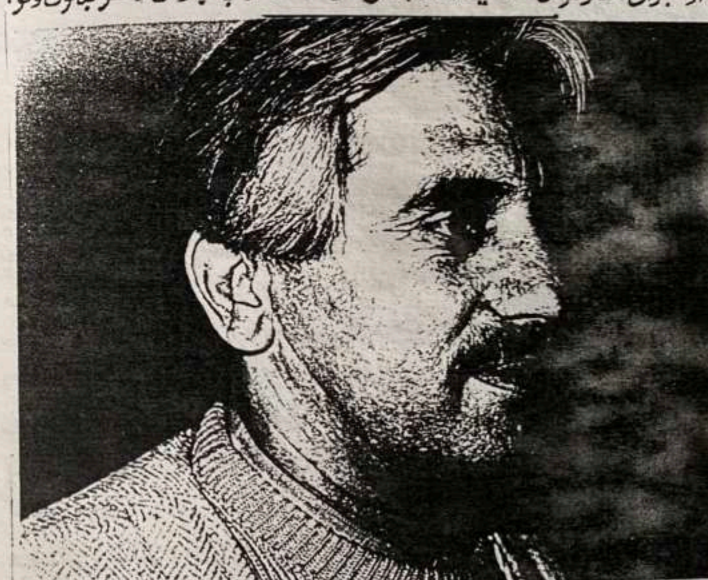

فرید طوفان

برمینګهم - ګلن : د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند یوې ډلګه هم د ګوند د مشر کبیر ستوري په مشرۍ د ګوند د مشرانو د جرګې د غړو عطا محمد شیرزي.

« پاتې برخه په ۲۰ مخ کې »

ګلن :

د ۱۹۹۲ کال په ۱۵ نیټه د پښتنو د کلتوري تولنې په بلنه د پښتونخوا نامتو سندرغاړي استاد خیال محمد، اُستاد شاه ولي، استاد ګلزار عالم استاد بختیار احمد او ماس خان د یوه هنري پروګرام د ورانډې کولو د پاره د پښتونخوا د قومي پارټۍ د نشریاتو د سکرتر ښاغلي قیصرخان په مشرۍ جرمنی ته راغلي وو د پښتنو د تولنیز اولسولیز ګوند د مشرانو د جرګې د غړو او د پښتنو د کلتوري تولنې د مشر ښاغلي محمد شیرین ګودیوال لخوا ئې د بُن ګلن په هوائي ډګر کې هرکلی وشو.

په عکس کې د ښي خوانه استاد ګلزار عالم، استاد شاه ولي، ماس خان او د پښتنو د موسیقۍ بابا استاد خیال محمد لیدل کیږي

د پښتنو د کلتوري تولنې لخوا په جرمنی کې درې ماښامي جوړ شوي وو چې لومړی ماښامي ئې د ګلن په ښار او دوهم ئې د مونشن په ښار کې

« پاتې برخه په ۱۷ مخ کې »

«۱۸ م پاڼي»

مبارز صافي، شيرين کوډيوال او ډاکټر صابر په شمول د پښتونخوا د ملي عوامي
پارټۍ د مشر محمود خان اڅکزي او د دغه ګوند د لوی منشي ارباب همايون
سره د پښتنو او د سيمې د حالاتو په اړوند د نظريو بدلون وکړ.
دواړو خواوو په څو ټکو باندې د يوې متحدې جبهې د جوړولو په ضرورت ټينګار وکړ.

ګلشن: د پښتنو د ټولنيز او لسوليز ګوند د مشر ډاکټر کبير
ستوري په وړانديسه د پښتنو د ټولنيز -
او لسوليز ګوند د مستانو د حرکي
لخوا ښاغلي عزيز الرحمن «سرشار» د
شتريانو د چارو د پرمختګ لپاره د ګوند
د مشر د منشي په توګه ومنل شو
عزيز سرشار به په کمېسارۍ رول د ګوند
د راتلونکي ټاکنې پورې دغه چارې پرمخ بيايي.

عزيز الرحمن «سرشار»

پښتونخوا

که وخت راغی سر او مال به کړم فدا
ستا په مينه زما ګراني پښتونخوا
ستا په عشق کې چې عمري مې دي ملګري
يو کتاب او بل قلم اشنا زما
«ستوري»

د اجمل خان ستوري په قلم

په ګلشن کې د افغانانو يوې دريمې غونډې ته د خان لالا محمد افضل خان د وينا لنډيز

زه د پاکستان د پارلمان د يوه غړي په حيث ستاسې ملک ته د اقوام عالم د پارلمانونو يونين (د نړۍ د پارلمانونو جرګه) ته د ګډون لپاره تللی وم. بيا انګلستان ته ولاړم او د هغې ځای نه جرمنی ته راغلم دلته چې زه راغلی يم ځما ډير خواهش وو چې زه دلته په جرمنی کې زموږ کوم افغانان ورونه دي د هغوی سره ووينم.

په عکس کې د ښي خوا نه عطا محمد شيرزی، خان لالا محمد افضل خان (د وينا په حال کې) او ستوري ليدل کيږي.

خو زما دا راتګ دلته د پښتون سوشل ډموکراټيک پارټۍ د بلنې په بنياد وو دا دواړه پارټۍ زموږ د پښتونخوا قومي پارټۍ او پښتون سوشل ډموکراټيک پارټۍ قريباً په ذهن کې يو دريځ لري موږ سره ډير نژدې دي يو خو دا موجوده غونډه چې کومه ده دا د پښتونخوا قومي پارټۍ او پښتون سوشل ډموکراټيک پارټۍ د دريځ په

موجب نده دا موجوده غونډه محض او محض د دې د پاره ده چې ما غوښتل چې دلته چه توم ئی افغان دي د هغوی سره زه ووينم او د هغوی د رائې نه ځان خبر کړم چه واپسي کې هغه د خپل ګوند غړو ته پيش کړم.

څو موږ د ګوند اوس دا دريځ دی چه د دې خپلو افغانانو ورونو د ذهن او رائې نه ځان خبر کړو د دې ته چې دا مسئله وړ پيښه ده د دې څه حل د هغوی په ذهن کې دی د هغې نه ځان خبر کړو او زموږ چې څه چار کيدای شي کومه منه کيدای شي په هر ډول چې وي چه زموږ د استعداد او زموږ د توانائي پورې وي چې په هغې کې د خپلو ورونو سره امداد وکړو. دا چې ما څنګه الفاظ ووېيل زه به دا ووايم چې د ورونو سره امداد دا لفظ چې ما خبره وکړه دا ته صحي نه وي بلکه داکښتاله زموږ شريکه ده د ډيورنډ د کرښې نه بره زما دا ورور افغان دی خو زما دا افغان سره د پښتون په حيث باندې دا وجود شريک دی دا ځما فرض دی دا کښتاله يوازې نن په دغه کور ده خو دا کښتاله يوازې د هغوی نده پدې کې هيڅ شک نشته دی چې نن راکټ او مزائيل د هاغه په کور غورځيږي، نن کور د هغه وران دی زما. چې او زما کور د هغه نه بېل دی خو هغه لوی کور چه زموږ د ټولو شريک دی هغه ورسره زموږ شريک دی دا ديوه ورور سره کومک ندی بلکه خپل هغه قومي وجود کې ورسره شريک يم چې د ډيورنډ د کرښې نه لاندې څومره پښتانه پراته دي دا ټول شريک دي دا چې کوم مصيبت اوس زموږ په سر دی زه به ستاسو نه او ويل غواړم خو صرف د هغې مختصر د دغه تاريخ متعلق به دا عرض وکړم چه دا افت چې دا کوم نن خپل يو انتها ته رسي او زما په نزد باندې چې څومره دا افغانستان تاريخ دی د دومره تباهي سره افغانان او افغانستان د دې ځمکې په معلوم تاريخ کې چه کوم ماته معلوم دی داسې د دې نه ځمکې ندی مخامخ شوي خو دا تکليف دا دور د دې ۱۴ کاله نه يوازې داسې ندی زموږ د زوال دا دور د مغلو

د وخت نه شروع او دا زوال دور بيا د سکانو چې کله افغانستان خاوره ته راغلل او انګريزان هغوی پسې راغلل نو اولنی چې کوم افغانستان دی هغه په هاغه وخت کې تقسيم شو سکانو چه کله د لنډي په غاړه د نوښار په څنګ د يوسف زو او د سکانو جنګ وو او پېښاور سرداران د لنډي دې غاړې ته د لښکر سره ناست وو او ټولو مورخينو ووېل چې پوره وتلې وای حصه ئې اخستلې وای نو غير ممکنه وه چې سکانو شکست خوړلی وای، يوسف زو هم شکست وخوړو او دا افغانستان دغه خاوره هغه چې دا افغانستان نه لاړه تر اوسه پورې دا افغانستان نه بهر ده عملاً د سلو کالو نه زيات لري چه افغانستان تقسيم شويدی خو قانوناً چې ئې ورته شکل ورکړی دی د هغې قريباً چه يو کال کم کې داسې نو سل کاله به وشي يعنې په ۱۸۹۴ ع کال کې د ډيورنډ کرښه راښکل شويده.

افغانستان هاغه افغانستان وو چې زموږ محنتونو جوړ کړی وو په هغې کې د دهلي - دارالخلافه پېښاور وو او داوري دارالخلافه کابل وو. دغه يو تقسيم خو قريباً موږ دومره موده پوره منلی دی ځما په خيال چې نن دا افغانانو په تصور کې دا نشته چې زموږ هاغه افغانستان کوم يو وو يا دا هم دا افغانستان حصه وه يا ده دغې د وجود د پاره به موږ څه کوو خو نن باقي پاتې افغانستان هم په خطره کې دی د دې مختصر روئيداد سره زه دلته د دې د پاره راغلی يم چې تاسو خپلو ورونو ته دا پيش کړم چې دا مصيبت چې د هغې سره ټول زور به تاسو د موږ د دغه زور نه بهر نه يو موږ دا تباهي او افت هداسې د خپل کور افت ګڼو کله نن چې دلته ستاسو په کور کې چې زموږ د څومره وس او چاره کيږي په حيثيت د پښتون، په حيثيت د دغه قوم د يوې حصې موږ هاغې ته تيار يوو چې د خپل وس او مقدور مطابق دا فريضه او خدمت تر سره کړو.

افغانستان

د حساسې تاریخي مرحلې په درشل کې

داکتر ډګروال حضرت رسول

افغانستان د تاریخ په اوږدو کې ډېرې مختلفې دورې تېرې کړې او افغانانو په دغه دورو کې د ډېرو کړاوونو او ربړونو سره لاس په ګرېوان شوي او ډېر تاوانونه او مړګ ژوبلې ګاللې دي.

دلته به یوازې د امیر امان الله خان د افغانستان ترقي غوښتونکي او آزادۍ اخستونکي پاچا نه وروسته دوره تر ننه پورې په لنډ ډول را یاده کړم.

دغه دوره چې د حبیب الله د سقاو زوی د رامنځ ته کېدو نه وروسته چې بې لیارې وهونکي او انسان وژونکي څېره وه د خپلې لیاره وهونکې ډلې سره د کوهدامن څخه د ډېرو بې تجربو او لوټماریو نه وروسته د کابل په لور وخوځېده. په دغه وخت کې د انګرېزانو بې شرمه پروپاګنډ وه چې ګواکې امیر امان الله اروپا ته تللی او هلته کافر شوی دی د خپلو روزل شویو ملایانو په واسطه چې د هندوستان د دیوبند په مدرسه کې ئې زده کړې کړې وې د افغانستان په کوڅه کوڅه کې شروع شوې او په پای کې ددې سبب شو چې امیر امان الله خان خپل ګران هیواد پرېږدي او د عمر تر پایه پورې ایټالیا ته والېږل شي او ژوند وکړي او د نوموړي په ځای داسې یو ځاځین او بې سواده چې هیڅ د دولت او دولت دارۍ ئې په خوب کې نه وو لیدلی په تخت کېنیاوه. ښوونځي او لیسې وتړلې، ښځې

د زده کړې نه محرومې او په کورونو کې بندې شوې، او د ښوونې او روزنې نه محرومې شوې. د دولت اداره د غلو او لیاره وهونکو په لاس ولوېده. ملي شتمنې لوټ او یوه توره دوره په ټول افغانستان کې پیل شوه. انګرېزانو ولیدل چې د سقاو زوی ددې کار جوګه نه دی، ښه به وي چې ددې پر ځای ئې خپل یو اجنټ نادرخان د فرانسې څخه د افغانستان جنوب له لیارې چې ګواکې نادرخان پښتون دی د خپلو روزل شو ملایانو د تبلیغ په واسطه د پښتنو په زور د کابل پر تخت کېنیناوه د هغه د څلورو کالو دورې وروسته د هغه زوی ظاهرشاه چې هغه هم په ټکي پښتو نه پوهېده د کابل د تخت وارث وګاڼه. نوموړي د انګرېزانو دا خبره چې افغانان (پښتانه) باید نه د پرمختګ سترګې ووینې او نه د علم رڼا، چې بیا به بریالي هم شو. ددې خبرې ثبوت دادی چې ظاهرشاه د خپلې پادشاهۍ په موده کې چې افغانان ورته د ظاهرشاه او د هغې د کورنۍ د عیش او نوش دوره هم وائي. تقریباً د نوموړي د ۴۰ کاله پادشاهۍ په دوره کې واقعاً افغانستان د وروسته پاتې هیوادونو په اخرني قطار کې حساب شو. د ښمنۍ او ترټکنۍ ئې د افغانستان په ګوډ ګوډ کې دومره زیاتې کړې چې تراوسه پورې دوام لري. د ثور د نظامي پاڅون نه وروسته یعنې کوم وخت چې په اوم د جدي ۱۳۵۸ کال هـ. ش کې د روسانو «۴۱» اردو چې ببرک کارمل ئې د شاه شجاع په توګه کابل ته راوست چې د تذکرې په پاڼه کې ئې پښتون ملیت پورې تړلی وو داځکه چې په افغانستان کې ٪۷۵ پښتانه ډېره کې لري. او بل ورور ئې یعنې محمود بریالي د تذکرې په پاڼه کې د تاجک ملیت پورې تړلی وو ثبت شوی و، په داسې حال کې چې دواړه ورونه د افغانستان نه بلکه د کشمیر څخه ئې نیکه راغلی دی

ش په نامه په تخت کېنیاوه. ترور، وحشت، افغان وژنه، لوټونه او د افغاني پېغلو بې پردې کول پیل شول. د هیواد ټوله شتمني د بانکو او ملي موزیمونو پورې د کارملیانو، خادیانو او روسانو په واسطه لوټ شوه. په افغانستان کې د جماعتونو، ښوونځیو، پوهنتونونو، کلیو، کورونو، سړکونو او پلونو پورې د روسانو د سکاټ لونا او نورو راکټونو او مډرنو وسلو په واسطه له منځه یوړل شو، د دوئ ددې وحشیانه عملونو په واسطه یو نیم ملیونه افغانان ووژل شول، پنځه ملیونه نور د ګاونډیو هیوادو ته د خپل هیواد په پرېښودو مجبور شول او په زرګونو نور معیوب چې د عمر تر پایه به د خپلې کورنۍ او ټولنې بار وي د خپلو بدنونو غړي له لاسه ورکړي.

د ۱۳۷۱ هـ. ش کال د ثور په اومه نېټه چې برهان الدین رباني، کارمل، مجددي او مسعود په ګډه موافقه چې سعودي عربستان، پاکستان، ایران او د پخواني شوروي د منځني آسیا جمهوریتونو په کې ښخ په ښکېلاس درلود د قدرت واګې مجددي ته وسپارلې او په ددې ورځ نواز شریف او سعودي عربستان د استخباراتو رییس کابل ته د مجددي مبارکۍ او هدایتونو ورکولو لپاره ورغلل او دا په ډاګه شوه چې بیا باندني اجنټان د کابل پر تخت کېنیانل. د مجاهدینو د نورو ډلو لیډرانو ولیدل چې موږ ته کومه برخه په دولت کې نه را کول کېږي نو د مجددي پر ضد پورته شول او کورنۍ جګړه چې کارمل او نجیب ورته پلې وهلې شروع شوه ددې جګړې پر اساس چې اوس هم په ډېر شدت روانه ده ډېر افغانان یعنې ښځې، سپین ږیري، ځوانان او ماشومان

وژل کېږي او د کابل تاریخي ښار په کنډوالې بدل شو، برسېره پر دې د دوستم ازبکو چې قوماندان ئې د کارمل او بریالي پر غاړه ده د کابل ښار د لوټمارۍ نه پرته ډېرې افغانې پېغلې بې پردې او څه ئې د افغاني شهامت او عزت سره شهیدانې کړې او دا بې چمه وژنه اوس هم روانه ده. برهان الدین رباني ته د قدرت لېږدونه په واقعیت کې د پاکستان او ایران د پالیسۍ دوهم پړاو دی او رباني غواړي د پردې شاته د کارمل او مسعود سره یو سیله محسنه رامنځ ته کړي چې ددې ثبوت په مزار شریف کې د کارمل لخوا نظامي شورا جوړېدل، د دوستم لخوا د کارمل هدایتونه او پیغامونه رباني ته رسول، او د ایران لخوا د رباني او شیعه ګانو په موافقه په هرات، فراه، بامیانو او مزار کې د قونسلګریو جوړېدل او په پای کې د افغانستان د ټوټه کېدو پلان چې د کارمل او نجیب د افغانستان د خلکو د محاکمې څخه وژغورې عملي کول دي. برهان رباني په افغانستان کې د راضوان اساسي بنسټ ایښودونکی دی او دیو لاباندې احبته په توګه د ملکه سرته رسوي او نه غواړي چې افغاني او بین المللي اصولو ته غاړه کېږدي. د پاکستان نظامي استخبارات او د ایران متعصبین څه کوي تر څو په افغانستان کې د جګړه موده اوږده کړي او خپل اجنټان چې افغانان به ئې په هیڅ صورت ونه مني د کابل پر تخت کېنوي. چې ددې ناروا او تپل شوو جګړو له امله په هره ورځ په سلګونو افغانان شهیدان او ټپیان کېږي، کورونه، ښوونځي، پوهنتونونه

اونوری ملی شتمنی سوزول کیږی او وبجاړیږی. پدی توره دوره کی چه افغانستان په تاریخ کی به دیوه بل تورتمکی او مرحلی په توګه ولیکل شی د ټولو افغانانو لپاره د نفرت څخه ډکه دوره ده او په ټکه ټی غندی.

موږ په داسی حال کی چی افغانستان دیوی حساسی مرحلی په درشل کی دی د افغانستان ټول مترقی او هیواد پاله قوتونه دی ته رابولو ترڅو چه افغانستان کی ژرتر ژره کورنی جګړه پای ته ورسوی او پری بږدی چی افغانستان دا د توریالیو ټانوبه نورهیسی وبجاړ او په بیدیا بدل کړی، او وکوښی شو د عمومی انتخاباتو لپاره لیاره هواره کړو، او په افغانستان کی د دیرکوند بیزه دموکراتیک او جمهوری سیستم موقع برابره، چه د غه شان ټولو ورونو ملیتونو ته خپل حقوق ورکړل شی، د ژبی او قلم آزادی رامنځ ته، او ټول پانګه وال هیوادونه دافغانستان د بیا ابادونی او سمسورتیا لپاره راوبلل شی چی پدی توګه به موخپله وعده انځی ته رسولی وی.

سحرکه وه د نرګس لیمه لامده
څاڅکی څاڅکی ئی له سترګو څڅیده
ما وېل څه دی بنکلیه ګله ولی ژاړی
دی ویل ژوند می دی یوخوله خندیده
«ستارو انا»

ترانه «غلام نبی سنجی»

کله به موږ د دی ظلمونو نه خلاصیږو
راځی پښتنو سره یو کیږو راځی پښتنو سره یو کیږو

ظالم ته و به ښایو میرانه چی پنځیل ظلم شی ستومانه
نوم به ئی ورک کړو له جهانه چی هیڅ خبر نه شی له ځانه
تو څو به موږ د دوی د لاسه نه زوریږو
راځئ پښتنو سره یو کیږو

پښتنو پاڅی وکړی ټینګ نور د نیمانو کړو ټینګ
پکار دی نور ملی غورځنګ هر پوښتون جوړ شی پټنګ
موږ پښتانه د پښتو ښخوا نور پوری سوځیږو
راځی پښتنو سره یو کیږو

وطن زموږ موږ د وطن یو موږ بلبلان د دی چمن یو
څکه پری تیر د سواوتی یو خوشحاله نور په سورکفن یو
وطن مو نور آزاد وکه برباد یږو
راځی پښتنو سره یو کیږو

د نبی واوری پیغامونه ورونو پوی وکړی عملونه
وطن ته وکړی خدمتونه په ځان قبول کړی تکلیفونه
دلواو بو د نوم نه نور موږ د نیریږو
راځئ پښتنو سره یو کیږو

ښځی او ژوند

محمد اجان «یار»

زموږ ګران هیواد افغانستان چی د آسیا په زړه کی پروت دی جغرافیائی جوړښت ئی غرنی دی. تود او سړه هوا لری په زیاتو سیمو کی معتدله هوا ده. افغانان او افغانی ښځی ښه روغتیا او صحت لری. افغانی ښځی تل د پاره د خپلو نارینه و سره دراندو کارونو سره رسوی ښځی برعلاوه د کور د کارونو څخه د کرهنی او کرکیلی په چارو کی هم خپلو نارینه و سره جوخت کار کوی. لکه په ځمکه کی کار کول، لرګی راوړل، مالداری کول او داسی نوری چاری پرمخ بیائی د دغو ټولو کارونو په څنګ کی ښځی خپل اولادونه هم روزی دکور پاکوالی د اولادونو جامی پریمینځل د ښځو دنده ده. د ښځی کلتور په لحاظ افغانی ښځی اوږدی جامی اغوندی او ټیکری په سر کوی. پڼی او څپلی پښو کول ئی ځوانی رواج دی. مګر په ځینو سیمو کی ښځی بیلی پښتی هم کړځی. په افغانی ټولنه کی په ټولنیز ژوندانه کی ښځی د نارینه و سره مساوی حقوق لری.

په اختر، ختر او ودونو کی ښځی نوی او پاکی جامی اغوندی، ګاڼی، اچوی لکه: چمکلی، غاړه کی، غوږوالی، په مړوندونو کی بنګړی اچول، چارګل په پزه کول د ښځو سینګار دی. کله چی په کلیو او بانډو کی واده وی نو د کلی ځم ګاونډ ښځی راټولیږی. د ناوی په کورکی په لاسونو نکریزی ږدی تنبلکی او دایری وهی. کلیوالی سندری اولوبی وائی.

همداشان لکه څنګه چی ښځی د کور او بهر کارونو په څنګ کی خپل

خپل اولادونه روزی او د وطن او خلکو د خدمت لپاره ئی ټولنی ته وراندی کوی. د بده مرغه افغانی ښځی د ځوانی زمانی راپدی خوا د لوست او زده کړی نه بی برخی پاتی دی. څنګه چی د نوری د نیا ښځی د نارینه و سره مساوی د ژوندانه ټولی چاری مخکی وړی د علم او تخنیک سره پوره اشنائی لری مګر افغانی ښځی د دغی خوبائی څخه محرومی دی. د ښځو زده کړه او تعلیم زموږ په دین او مذهب کی ممانعت نلری. څکه چی علم په ښځو نرو فرض دی. ضرور کمبل کیږی چی د نارینه و سره ښځی هم زده کړه او تعلیم وکړی. یوازی د انه چی افغانی ښځی په ځوانیو دریعونو کی د علم او زده کړی نه وروسته پاتی شویدی بلکه په دا وروستیو وختونو کی کله چی روسی ګوډاګی رژیم نسکور شو او پرځای ئی مجاهدین د کابل په تخت کښیناستل همغو ښځو چی په رسمی کارو کی ګکیاوی په کورنی کښینولی. د غه کار د ملک په بیا ودانیدو کی لوی خنډ رامنځ ته کوی د ښځو د کار سره تعصب ښودل په اوسنی وخت او نړئ کی وروسته پاتی والی دی. له دی کبله د ګرانو لوستونکو پام و دغی برخی ته را اړوم.

که څوک څیروی اسوده د بل په غیږ کی
دادی وګمنی پسه دیوه خان یم
پسه هم سری ساتی د ذره په مینه
خوددی مینی انجام ته زه حیران یم
«ملی شاعر ملنګ جان»

د ژوند میلې

«لیکوونکې: ګل غوټه کوزۍ»

دغه د ځمکې کُره چه د میلیاردونو کلو په اوږدو کې زیږیدلې ده نړیتونو کُره سیارو) څخه ښکلې بڼه لري او زیاته ښکلا ورته دغه ښکلې طبیعت ښیلې ده او د ښکلو لوبو ویروسیندونو، بحیرونو، هسکو دنګو غرونو او ښکلو بیدیاوو او د ښتو لرونکې ده. د ځمکې په سر کُره کې بې شمیره انسانان، ژوي، بوټي او وني پکښې ژوند کوي.

دغه د ځمکې کُره یواځې مورد د انسانانو نه ده ژوي او بوټي ئې هم بچې دي د انسانانو لپاره هم غه وني، بوټي ستر خواره ګرځیدلې دي. دغه وني او بوټي د خوږو خوندورو میوو او ښو زیږنده ده.

د ځمکې په لویه کُره (غوټه وسکې) کې هر یو بشر، ژوي او کیا غواړي چه هوسا ژوند وکړي. خو بیا هم مغروره او لوئ غوښتونکي انسانان دغه بې وزله ساه لرونکې «وني، بوټي او ژوي»، د خپل سنه ژوند د لرلو د غوښتنو په وړاندې وژني. او د خپل ژوند د غوښتنو هیلې پرې تر پښو لاندې کوي.

وني، بوټي او ژوي ستل وائي:

ای د ځمکې د ستري کړي ځینې طبیعت له منځه وړونکو او سیدونکو انسانانو! تاسې غواړئ چه د سنه ژوند لرونکې او سې د ښکلو بې شمیره ماهیو، تیمتي مونږه او ستره پانګو لرونکې او سې بې شمیره انسانان، ژوي، او بوټي خپل مړیان کړي او د خپل زبیناک په پنجو کې ئې راولئ........ دغه ستاسو انسانیت دی. چه مونږ وني، بوټي او ژوي د خپلو هیلو قربانئ کوئ او زمونږ په هڅو وکو (اسکلیټونو) سوداګري کوئ.

طبیعت او خپل د اوسیدو چاپیریال په خپل لاس ورانوئ؟

د خوږو ښکو لپاره ټول طبیعت او حتی ټولو انسانانو خپلو همنوعو ته خپل اولاد او ځان نه ضرر رسوئ. مونږ وني بوټي تل ستاسو د چاپیریال د هوا پاکول کوو. تل ستاسې په خدمت کې یو.

مونږ هم ستاسو په شان په دغه کُره کې د ژوند حق لرو.

هوا دغه کُره یواځې ستاسو د ژوند لپاره نده پیدا (شوې ستاسو د پیدا

لیدو مړه سم په دغه کره مونږ هم زیږیدلي یو او پیدا شوي.

ژوي هم تل وائي: ای د وړې انسانانو چه په هیڅ بس نه راځئ د خپل دول او سینګار لپاره زمونږ په ژوند لوبې کوئ نه مونږ ژوند د دې لپاره له منځه وړئ چه ښکلې کوټ، ښکلې موزې او بوټان ولرئ او زمونږ له څرمنې څخه د خپل بو ورځنی دول او سینګار لپاره کار اخلئ. دغه کار دی غیر انسانی دی او تل د نړۍ بشر خواخوږي دی دغه کړنلاره غندي.

کولای شئ چه مونږ له دې نړۍ څخه سترګې د تل لپاره پټولي تاسې نړه ژمنه وکړه چه او س کولای شئ خپل دول سینګار جوړ کړئ.

تاسو خومره خپل ژوند ته ګران دی. ژوي ته هم ستاسو په شان خپل ژوند ترهر څه ګران دی ته به هیڅ وخت ونه غواړئ له دې ښکلې رنګینې نړۍ څخه تل سترګې پټې کړئ که چیرې په خوب کې خپل مرګ ووینئ خومره غوږ دي زیږیږي او په خوب کې توپ وهئ چه سترګې خلاصې کړې چه په همدغه ښکلې نړۍ لا ژوندي ئې او خوب دی ولیده. خومره زیاته خوشحالي وکړئ. ژوي هم ستاغوندي حتی په خوب کې ځان له دې ښکلې نړۍ څخه ورک نه غواړي. ته هیڅکله نه غواړې چه ځوانې دی خاوري شي او واړه بچیان دی یتیمان شي ژوي هم نه غواړي چه واړه بچي ئې بیتیان، بې پلاره او بې موره شي. خیر که مونږ ستاسو په شان پر مختللي عقل نه لرو خو شعور موږ ده کړې ده او شعوراً رسیدلي یو.

خو ستاسو ورځ ستاسې په مخ بیراګان او بې ژبې یو. او له خپل حق او حقوقو څخه دفاع نشو کولای داد طبیعت قانون دا بخښلی ده چه تاسو ئې نسبت مونږ ته عاقل او د سالم فکر لرونکي پیدا کړئ یاست خو مونږ له دغه ستر و نعمتونو څخه طبیعت بې برخې کړي یو. ځکه مونږ بیوزلي تل ستاسې مړیان ساتل شوي یو. او تل ستاسې لخوا مصل کیږو او وژل کیږو. او تل د راتلونکي کارونه په بې رحمانه توګه پر مونږ باندې تر سره رسوي دغه ستاسو مهرباني ده.

د ځمکې پر مخ ځینو عقل لرونکو انسانانو........ هغه طبیعت خواخوږي او بشر خواخوږي چه پوهیږئ او زمونږ د بیوزلو ونو، بوټو او ژوو او بیوزله نړۍ

له بیځلو حقه حقوقو څخه تل دفاع کوي او تل غواړي چه مونږ د زبیناک او استثمار او متکیلاک له پنجو څخه تل وژغوري او تل غواړي چه مونږ د خپلواک ژوند لرونکې او سو. هغوی زمونږ سوی اسویلي او ساړه آهونه درک کوي دي پوهیدلي دي چه دغه بیوزله مخلوقات (ساه لرونکي) تل د انسانانو لخوا زبیناک شوي دي او بیځلي حقوق ئې تل تر پښو لاندې شوي دي. بیا هم تل زمونږ په خدمت کې دي او تل ورځ زمونږ ښیښې او مرستې ته اړتیا لري. نو ځکه دغه طبیعت خواخوږي تل زمونږ له حقه حقوقو څخه ملاتړ کوي او غیر انساني کړنلاري تل غندي. مونږ خپله دفاع نشو په تیښته او ځناوره کې ګورو. نوره دفاع د ځان نشو کولای زمونږ هغه ورونه (ژوي) چه ځنګلي او وحشي دي نو په انسانانو حملې کوي او د خوړونکو ژوو په نوم یادیږي. هغه چه احملي شي او انسانان ئې سره وړوي له دغه وحشي توب څخه لاس اخلي او ورو ورو اهلي کیږي.

مونږ وني، بوټي او ژوي د ټولو انسانانو څخه د ژوند غوښتنه کوو:

زمونږ د بیوزله او تل زبیناک شوي موجوداتو حقه حقوق دې په پوره رسمیت وپیژني زمونږ ده وژلو څخه دې لاس واخلي ځکه مونږ هم حق لرو چه په دغه لویه نړۍ ستاسې غوندې هوسا او سوکاله ژوند وکړو.

په پای کې وایو:

ژوندي دې وي هغه طبیعت خواخوږي چه د مظلوم بشریت........ او بیوزله زبیناک شوي ونو، بوټو او ژوو له حقه حقوقو دفاع کوي.

بلې دې وي د طبیعت خواخوږي چې یوې په ټوله نړۍ کې

> درست پښتون له قندهاره تر اټکه
> سره یو دی ننګ په کار پټ او ښکار
> «خوشحال خان بابا»

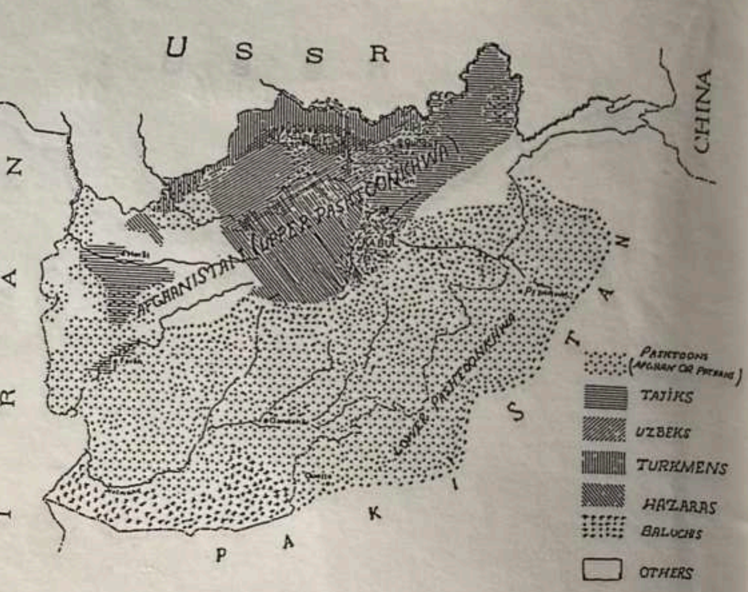

که سپوره وی که پوره وی په شریکه به وی

(باچاخان)

Das Brot, ob belegt oder trocken, wird unter allen gemeinsam aufgeteilt (Batscha chan)

Buttered or unbuttered bread will be common (Bacha Khan)